

YÜKSEKÖĞRETİMDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ VE ÇIKTI OLARAK GİRİŞİMCİLİK FARKINDALIĞININ İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Sibel AYDEMİR*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; Yükseköğretim kurumlarında girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin, ders öncesi ve ders sonrası girişimcilik düzeylerinin saptanması, bu düzeyler arasında anlamlı bir farkındalığın olup olmadığının incelenmesi ve öğrencilerin girişimcilik ruhunun demografik ve çeşitli faktörlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Bu amaca bağlı olarak X üniversitesine bağlı bir Meslek Yüksekokulu'nda aktif olarak öğrenim gören 123 öğrenciden anket yöntemiyle veri elde edilmiştir. Elde edilen bu veriler SPSS programı ile değerlendirilmiş, güvenilirlik, Paired Sample T testi, Mann-Whitney U testi ve Kruskal Wallis H testi ile analiz edilmiştir. Gerçekleştirilen analizleri sonucunda; öğrencilerin girişimcilik dersini aldıktan sonraki girişimcilik ruhu düzeyinin, girişimcilik dersini almadan önceki girişimcilik ruhu düzeyine göre istatistikî olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği, girişimcilik eğitimi sonrasında öğrencilerin girişimcilik ruhunun arttığı ve gerçekleştirilen girişimcilik eğitiminin yüksek düzeyde başarı sağladığı saptanmıştır. Farklılık analizleri sonucunda, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre girişimcilik ruhunun daha yoğun olduğu, bir işletmeyi yönetebilecek sorumluluk alabileceğini ifade eden öğrencilerde, ileride özel sektörde çalışmak isteyen öğrencilerde ve daha önce KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) hakkında bilgisi olan öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha yoğun olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Yükseköğretim, Mesleki İşgücü, Girişimcilik Eğitimi.

JEL Kodları: M1, M12, M19.

ENTREPRENEURSHIP EDUCATION IN HIGHER EDUCATION AND INVESTIGATION OF ENTREPRENEURSHIP AWARENESS AS AN OUTPUT

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the pre-course and post-course entrepreneurship levels of students who study entrepreneurship in higher education institutions; to examine if there is a significant difference between these levels and to determine whether the entrepreneurship spirit has a significant

* Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, 67500, Zonguldak, Türkiye, e-mail: aydemir_sibel@hotmail.com

difference according to demographic and various factors. Therefore, the data has been obtained from 123 students who are actively trained in a Vocational School of X University by questionnaire method. The obtained data has been analyzed by using the SPSS program, reliability test, Paired Sample T test, Mann-Whitney U test and Kruskal Wallis H test. As a result, it was found that the entrepreneurship spirit level of the students after the entrepreneurship courses showed a statistically significant difference compared to their entrepreneurship spirit level before the course and that the entrepreneurship spirit of the students increased after training. In addition, the entrepreneurship training has also been found to be successful at a high level. The findings of the difference analysis highlight that male students had more entrepreneurial spirit than female students; the entrepreneurship spirit is more intense in the students who express that they can take responsibility of managing an enterprise; who want to work in the private sector in the future and who had knowledge about SMIDO (Small and Medium Industry Development Organization).

Keywords: *Entrepreneurship, Higher Education, Occupational Workforce, Entrepreneurship Education.*

JEL Codes: *M1, M12, M19.*

1. GİRİŞ

Ekonomik büyüme üzerindeki etkisi nedeniyle yeni girişimlerin teşvik edilmesi ve desteklenmesi önemli bir kamu politikasıdır (Raposo ve Paço, 2011). Girişimcilik eğitimi, üniversitelerin katkıda bulunacakları çok önemli ekonomik ve toplumsal bir görev olması nedeniyle yükseköğretim kurumları tarafından tasarlanarak yapılandırılan resmi aracılık faaliyeti olarak değerlendirilmektedir (Sondari, 2014). Dolayısıyla, yükseköğretim kurumlarının girişimciliği öğretmek, bilgi ve yenilik aktarmak suretiyle üstlendiği rol çok önemlidir. Pek çok araştırmacı, uygulayıcı ve politika yapıcılar, ülkeler ve kurumlar, çalışma programları ve katılımcılar arasında değişen girişimcilik eğitiminin ölçülebilir sonuçlar ürettiğini ileri sürmektedir (Nasr ve Boujelbene, 2014). Bu kapsamda girişimcilik eğitimi, “fırsatların teşhis edilmesi, riskleri göz önünde bulundurarak kaynakların sıralanması, bir iş girişiminin oluşturulması ve iş yaratma ya da küçük işletme geliştirme ile ilgili formel öğretilerin bir derlemesi” olarak görülmektedir (Küttima, Kallastea, Venesaara ve Kiisb, 2014).

Alanyazında girişimcilik eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmalar değerlendirildiğinde ağırlıklı olarak girişimcilik eğilimi, girişimciliğin özellikleri ve girişimcilik eğitim programları konularına yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmalar incelendiğinde; Balaban ve Özdemir (2008) üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini etkileyen faktörler ve bu eğilimler ile girişimcilik eğitimi arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Benzer şekilde bir diğer çalışmada girişimcilik eğitimi alan üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri ve girişimcilik özellikleri ele alınmıştır (Akyüz, 2013). Korkmaz (2012) üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çolakoğlu ve Çolakoğlu (2016) ise öz yeterlilik algısı ve girişimcilik potansiyeli

açısından girişimcilik eğitimi alan ve almayan öğrenciler arasındaki farklılıkları araştırmıştır. Collins, Hannon ve Smith (2004) yükseköğretimde girişimcilik eğitimi kapasitesi ile girişimcilik eğilimini değerlendirmiştir. Yükseköğretimde girişimciliğin öğretilmesini konu alan bir diğer çalışmada ise yükseköğretim kurumlarında başarılı girişimcilik eğitim programları örneği sunulmuştur (Taatila, 2010). Hannon (2005) çalışmasında girişimcilik eğitimi felsefelerini ve yükseköğretimdeki zorlukları ele almıştır. Fayolle (2006) girişimcilik eğitim programlarının öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkiyi araştırmıştır. Benzer şekilde bir diğer çalışmada ekonomik kalkınma düzeyi açısından verimlilik ve inovasyon odaklı farklı ekonomilerde öğrenim gören 17 Avrupa ülkesinden üniversite öğrencilerinin aldığı girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisi belirlenmiştir (Küttima vd., 2014). Nasr ve Boujelbene (2014) üniversitede alınan girişimcilik eğitiminin meslek hayatındaki etkisini değerlendirmek üzere mezun öğrenciler üzerinde bir çalışma yapmıştır. Sondari (2014) çalışmasında, girişimcilik kariyeri oluşturmada girişimcilik eğitiminin önemini destekleyen kavramsal bir çerçeve sunmuştur. Bir diğer çalışmada girişimcilik eğitime yönelik tutumlarda cinsiyet farklılığı araştırılmış, girişimcilik eğitimi konusunda erkek ve kadın öğrenciler açısından önemli görülen faktörler belirlenerek cinsiyete özgü ihtiyaçlara uygun müfredatın geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Petridou, Sarri ve Kyrgidou, 2009). Bozkurt ve Alparslan (2013) girişimcilerin sahip olması gereken özellikleri ve girişimcilik eğitimi yöntemini hem girişimci hem de öğrenci görüşleri ile ortaya koymayı amaçlamıştır. Gelecekte girişimci olma hedefi olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin onların girişimcilik eğilimlerine etkileri araştırılmıştır (Dündar ve Ağca, 2007). Gürol ve Atsan (2006) girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik özelliklerini ortaya koyarak, girişimcilik eğitiminde başarılı girişimcileri yetiştirmek üzere geliştirilebilecek girişimci özellikleri konusunda bilgi sağlamıştır. Benzer şekilde üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla lisans ve önlisans öğrencileri değerlendirilmiştir (Solmaz vd., 2014). Bilge ve Bal (2012) ise eğitim seviyesi açısından lisans ve önlisans öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini ele almıştır. Girişimcilik eğitimi ile ilgili yazındaki araştırmalara dayanarak Dutta, Li ve Merenda (2011) uzman girişimcilik eğitiminin gelecekte girişim yaratma olasılığı üzerinde önemli etkisi olduğu sonucuna varmıştır. Bununla birlikte, girişimci üniversiteleri baz alan bir araştırmada, üniversite kapsamında gerçekleştirilen inovasyonların ticarileşmesini teşvik eden örgütsel yapının ortaya çıkarılmasında girişimcilik eğitime odaklanılmıştır (Jain, George ve Maltarich, 2009).

Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde girişimcilik eğitiminin iki farklı etkiye sahip olduğu görülmektedir. Birincisi, girişimcilik eğitiminin bilgi ve becerileri etkilemesi, ikincisi ise genelde yöntem, kavram ve gerçeklerin öğretilmesine yönelik olmasıdır. Bu bileşenler aynı zamanda girişimcilik maliyetlerinin düşürebilmesi için de önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, öğretilen bilgi ve beceriler girişimciliğin genel bileşenlerini ifade etmektedir. Eğitim, öğrencilerin tutum ve algılarını etkilediğinde öğrencilerin girişimcilik niyetleri ve eylemleri de etkilenecektir. Dolayısıyla, girişimcilik bilincinin arttırılabilmesi ve makro açıdan toplumsal kalkınmanın sağlanabilmesi ancak etkin ve başarılı bir

girişimcilik eğitimi ile mümkündür. Bu nedenle yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilen girişimcilik eğitimlerinin incelenmesi ve girdi-çıkıtı değerlendirmesinin yapılarak eğitimin etkinleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada alanyazında girişimcilik eğilimini konu alan çalışmalardan farklı olarak öğrencilerin girişimcilik düzeyleri, girişimcilik eğitiminden önce ve girişimcilik eğitimden sonra olmak üzere iki zamanda incelenmiştir. Gerçekleştirilen istatistiksel analiz yöntemleriyle girişimcilik eğitiminin öğrenciler üzerinde anlamlı bir farkındalığa neden olup olmadığı araştırılmış ve girişimcilik eğitiminin etkinliği tartışılmıştır.

2. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Yaratıcılık özelliklerini geliştirmeye yönelik uygulanan eğitim sisteminin öğrencilerin girişimcilik özelliklerinin gelişmesinde önemli rol oynadığı ifade edilmektedir (Gürol, 2006). Benzer şekilde, “girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik öz yetkinliklerinin farkındalığı açısından etkili olduğu sonucuna varılmıştır” (Souitaris, Zerbinati ve Al-Laham, 2007; Tağraf ve Halis, 2008). Daha ekonomi odaklı çalışmaların önce ve sonrasındaki anket sonuçları ile yapılan araştırmalar öğrencilerin girişimcilik eğitimi yoluyla girişimci yeteneklerini öğrendikleri ortaya konmuştur (Graevenitz, Harhoffa ve Webe, 2010). Küttima vd. (2014) çalışmalarında girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyetleri üzerinde olumlu etkisi olduğunu belirtmiş ve girişimcilik niyetlerine yönelik girişimcilik eğitiminin etkisini iki zaman diliminde incelenmiştir. Araştırmada öğrencilere, eğitimden hemen sonra ve beş yıl sonra gelecek kariyer tercihleri hakkında sorular sorulmuştur. Çalışma sonucunda öğrencilerin girişimcilik eğitiminde geleneksel öğretim yöntemlerinden, konferanslar ve seminerlerden daha çok network (ağ) oluşturma ve koçluk faaliyetlerini beklediği vurgulanmıştır. Bununla birlikte, girişimcilik eğitiminin en önemli hedefinin, girişimcilerin başarılı olması için gereken teknik becerilerini geliştirmesi olduğu ifade edilmiştir (Chen ve Lai, 2007). Nasr ve Boujelbene (2014) yaptıkları çalışmada girişimcilik eğitiminin niyeti ve profili uygun, girişimci projesi olan öğrenciler üzerinde olumlu bir etkisi ve mesleki hayatlarında oldukça önemli bir katkısı olduğunu belirtmiştir. Gerçekleştirilen araştırmalar, girişimcilik eğitim programlarının, öğrencilerin yetkinliklerini artırdığını ve böylece girişimci olma niyetlerini güçlendirdiğini ortaya koymuştur (Fayolle vd., 2006; Mwasalwiba, 2010; Sanches, 2010).

Girişimcilik niyetine sahip olmak, kişinin yeni bir iş kurmaya kendini adanmış olmasıdır (Graevenitza vd., 2010). Çeşitli “itme” ve “çekme” faktörleri kişilerin girişimci kariyer seçimini belirlemekte ve şekillendirmektedir (Sondari, 2014). Yapılan araştırmalar da kişisel ve çevresel faktörlerin bir kombinasyonunun girişimci niyetlerin oluşumunu etkilediğini göstermektedir (Pihiea vd., 2013). Girişimciliği etkileyen ve kişilerin girişimci olma ya da olmama kararlarını belirleyen bu faktörler; “aile ve eğitimin yanı sıra, cinsiyet, yaş, finansman olanakları, devlet destekleri, toplum, doğum yeri, kişisel değerler, yakın çevre, iş tecrübesi, diğer rol modeller, kırsal ya da kentsel alanda

yaşamış olma ve yetiştirme şeklinde ifade edilmektedir” (Akpınar ve Küçüköksel, 2015; İrmış ve Barutçu, 2012; Özdemir, 2015).

Harris ve Gibson (2008) girişimcilik tutumlarının ve becerilerinin girişimcilik eğitim programlarında geliştirilebileceğini ve şekillendirilebileceğini belirttiği çalışmada, öğrencilerin hem karakteristik özelliklerinin hem de geçmiş deneyimlerinin girişimcilik niyetleri ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre erkek öğrencilerin hem kişisel denetim hem de yenilik konusunda girişimcilik eğilimleri daha yüksek ve aile iş deneyimine sahip öğrencilerin girişimcilik tutumları daha gelişmiş olduğu saptanmıştır (Harris ve Gibson, 2008). Benzer şekilde bir diğer çalışmada erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek girişimcilik eğilimine sahip olduğu belirtilmiştir (Köksal ve Penez, 2015). Öte yandan cinsiyetin girişimci olma niyetine etkisinin oldukça zayıf olduğu, ancak kadınların eğitimden beş yıl sonra kendilerini erkeklerden daha çok girişimci olarak gördükleri belirlenmiştir (Küttima vd., 2014).

Lin, Peña ve Chen(2017) girişimci olma niyetinin; yaşam tarzı, algılanan fırsatlar, algılanan yetenek ve girişimcilik eğilimi ile ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Girişimcilik eğilimine girişimci kişilik özellikleri açısından bakıldığında ise öğrencilerin kendilerine güvendikleri, yenilikçi oldukları, başarıya ihtiyacı duydukları ve risk alma yatkınlığına sahip oldukları için girişimciliğe eğilimli oldukları belirlenmiştir (Korkmaz, 2012). Türkoğlu, Tetik ve Açıkgöz (2017) meslek yüksekokulu öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada da “öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerini orta düzeyde ve sosyo-demografik özelliklerinden cinsiyet, yaş, akademik program, sınıf, öğrenim türü, kişilik özelliği, yaşadığı yer, yaşadığı bölge ve bazı ailesel faktörler ile girişimci kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur”. Köksal ve Penez (2015) de yüksek girişimcilik eğilimi gösteren işletme öğrencilerinin girişimcilik eğilimine etki eden demografik, sosyal ve ailesel faktörleri incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre; ailesi ilde yaşayan, bir iş fikri olan ve aile ya da akrabalarında girişimci kişi bulunan öğrencilerin çok yüksek girişimcilik eğilimi gösterdiği ifade edilmiştir(Köksal ve Penez, 2015). Öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinde etkili olan demografik ve ailesel faktörler değerlendirildiğinde de yaşamlarını çalışarak sürdüren, yaş grubu yüksek olan, yerleşim birimi olarak ilde yaşayan ve ailesinde girişimci olan öğrencilerin girişimciliğe daha yatkın olduğu ifade edilmiştir (Korkmaz, 2012). Aile geçmişinin önemini göstermesi açısından serbest meslek sahibi ebeveynlere sahip olmanın girişimcilik niyetleri üzerinde nispeten zayıf fakat olumlu bir etkisi bulunduğu belirtilmektedir (Küttima vd., 2014).

İşletme bölümü birinci sınıf öğrencileri ile dördüncü sınıf öğrencileri arasında yapılan karşılaştırmalı analiz sonucunda ise üniversite eğitiminde alınan girişimcilik dersinin öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleri ve gelecekte kendi işlerini kurma niyetleri açısından yeterince etkisinin olmadığı saptanmıştır (İrmış ve Barutçu, 2012). Ghina (2014) da Endonezya’da yaptığı çalışmada girişimcilik eğitiminin uygulanmasına yönelik olarak mezun olan öğrencilerin girişimciliği kariyer seçimlerinde güvenceli bir seçenek olarak görmemeleri ve bağlantılı olarak

girişimcilik niyetinin düşük olması nedeniyle girişimcilik eğitiminin etkin olmadığını ifade etmiştir. Yazar bu durumun, yüksek eğitim kurumlarıyla birlikte girişimciliği geliştirecek faaliyetlerin eksikliğinden, üniversitelerdeki girişimcilik müfredatında bir standart olmamasından, girişimciliğin önemi üzerine yeni bir paradigma sağlayacak eğitmenlerin eksikliğinden, yüksek eğitim kurumlarındaki girişimcilik merkezlerinin işleyişindeki etkinsizlikten, üniversite ve girişimciler arasındaki işbirliği eksikliğinden, finansal ve kamu kurumlarıyla kısıtlı ilişkilerden kaynaklandığını belirtmiştir. Benzer şekilde Namık Kemal Üniversitesi Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada da girişimci olma arzusunda olanların oranı %28 gibi oldukça düşük bir seviyede saptanmıştır. Dolayısıyla, “girişimciliğin önünde önemsenmesi gereken birçok engelin olduğu tespit edilmiştir. Bu engellerin başında gelir güvencesinin olmaması, başarısızlık korkusu ve aile desteğinin olmaması gelmektedir” (Akpınar ve Küçüköksel, 2015: 18).

3. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNDE ETKİNLİK VE BAŞARI

Etkili girişimcilik eğitimi, başarılı girişimcilik ile ilgili beceri ve yeteneklerin geliştirilmesini sağlamaktadır. Bir çok özel ve kamu kuruluşunun işgücünden beklenen nitelikler kapsamında kıvraklık, fırsatları görme, yaratıcı problem çözme, inisiyatif kullanma, belirsizlikle mücadele gibi gereksinimleri önemle artmaktadır (Binks, Starkey ve Mahon, 2006). Bu bağlamda girişimcilik eğitimi, “bir kişinin hayatında fırsatları görebilme, yeni fikirler üretebilme, fırsatları takip edip gerekli kaynakları bulabilme, yeni bir şirket kurabilme, yenilikçi ve eleştirel düşünce yapısıyla işletmeyi geliştirebilmeyi içermelidir” (Raposo ve Paço, 2011: 454). Bir diğer açıdan da girişimciliği anlama ve geliştirmenin, entegre bir araştırma ve öğretim çabası gerektirdiği ifade edilmektedir. Birinci koşul; girişimcinin girdileri farklı kaynaklardan elde edildiği için fırsat üretmek ve gerçekleştirmek amacıyla çok disiplinli araştırmaların seviyelerini, en az tek disiplinli araştırmalar kadar arttırmaktır. İkincisi multidisipliner araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. İşletmeler, sanayi ve finans kuruluşları, ulusal ve bölgesel ekonomik kalkınma ajansları ve üniversitelerin dahil olduğu çok sektörlü ve disiplinli entegrasyon ifade edilmektedir. Bu doğrultuda başarılı girişimcilik, “faktörlerin bir kombinasyonu” şeklinde tanımlanmaktadır. Yeni ürünler ve süreçler, yalnızca mühendislik ve bilimsel girdileri değil, aynı zamanda psikologlar, ekonomistler, sosyologlar ve işletmeler tarafından sağlanan bilgi kombinasyonlarını temsil etmektedir. Araştırma yöntemlerini ve bilgileri disiplinler arasında aktarma olanağı, artan bilgiye dayalı rekabet üstünlüğü düzeyine ulaşabilmek açısından çok önemli olacaktır. Üniversitelerdeki bilgi fırsatlarının tümüne erişim çok disiplinli bir değişim gerektirdiğinden, ekonomiye ve topluma aktarılması, çok sektörlü işbirliğine dayanmaktadır. Başarılı bilgi ve teknoloji transferi faktörlerin örtüşmesini (uyum) gerektirmektedir. Dolayısıyla, bu çok sektörlü katılım sürecinde, tüm taraflar açısından gelişmelerin aynı anda farkında olunması önem arz etmektedir. Bu bağlamda ortaya konan hususlar, girişimcilik eğitiminin yaratıcılık yoluyla gelişme ve değişim içeren spesifikasyonları açısından ilgi çekici zorluklarını göstermektedir. Daha etkili bilgi ve teknoloji transferi yoluyla üniversitelerin, girişimci becerileri ve yeteneklerinin başarıyla elde edilmesini sağlaması gerekmektedir. Bu yetenekler,

multidisipliner aktivitelerin genişletilmesinde ve çok sektörlü entegrasyonda önemli rol oynamaktadır (Binks vd., 2006). Girişimcilik eğitimleri, öğrencilere uygulamalı bir ortamda girişimcilik faaliyetlerinde bulunmalarına izin verecek şekilde oluşturulmalıdır. Öğrencilerin edinecekleri girişimcilik deneyimleri başlangıç simülasyonlarıyla sınıfta da taklit edilebilmektedir. Bu doğrultuda girişimcilik eğitiminin en önemli etkisi, öğrencilerin kendi girişimci yeteneklerini değerlendirip, düzeltip doğru yönde evrilmelerinde ortaya çıkacaktır (Graevenitza vd., 2010).

4. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ ALAN YÜKSEKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı; Yükseköğretim kurumlarında girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin, ders öncesi ve ders sonrası girişimcilik düzeylerinin saptanması, bu düzeyler arasında anlamlı bir farkındalığın olup olmadığının incelenmesi ve öğrencilerin girişimcilik ruhunun demografik ve çeşitli faktörlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesidir. Bu amaca bağlı olarak; X üniversitesine bağlı bulunan bir Meslek Yüksekokulu'nun Lojistik ile Muhasebe programlarında aktif olarak eğitim alan ve girişimcilik derslerine katılan toplam 123 öğrenciye yönelik bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen araştırma; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yaygınlaştırılarak etkin hale getirilmeye çalışılan girişimcilik eğitiminin Yükseköğretim kurumlarında verimliliğinin ölçülmesi, bu eğitimin farklı özelliklerdeki öğrenciler üzerindeki etkilerinin saptanması, girişimcilik eğitiminin iyileştirilebilmesi için gerekli bir kaynak oluşturması açısından ve girişimcilik yazına katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır.

4.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Türkiye'de girişimcilik eğitimi alan Yükseköğretim öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, X üniversitesine bağlı Meslek Yüksekokulunda 2017-2018 bahar yarıyılında girişimcilik dersini alan öğrencilerden oluşmaktadır. Girişimcilik dersinin program kataloglarında farklı dönemlerde yer alması ve girişimcilik eğitiminin farklı eğitimler tarafından verilmesi nedeniyle girişimcilik eğitiminin farkındalığının ölçülebilmesi için araştırmada olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda, dönem öncesi ve dönem sonrası uygulanan araştırma kapsamında 123 öğrenciden veri elde edilmiştir.

4.3. Araştırmanın Veri Toplama Metodu

Araştırmada kullanılacak veriler, öğrencilerden yüz yüze anket yöntemi uygulanarak elde edilmiştir. Kullanılan anket, 5'li Likert tipi tek ölçekten ve demografik sorulardan oluşmaktadır. Girişimcilik ruhunun saptanmasında Yılmaz ve Sünbül (2009) tarafından geliştirilmiş girişimcilik ölçeği kullanılmıştır.

4.4. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Araştırmada deneme modellerinden tek grup ön test - son test modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni girişimcilik ruhu, bağımsız değişken ise girişimcilik eğitimi verilen zaman dilimidir. Bu değişkenlere ait kavramsal model Şekil.1’de ifade edilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Kavramsal Modeli

Araştırmanın Hipotezleri;

H_{1a}: Öğrencilerin girişimcilik eğitimi öncesindeki girişimcilik ruhu ile girişimcilik eğitim sonrasındaki girişimcilik ruhu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

H_{1b}: Öğrencilerin girişimcilik ruhu cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{1c}: Öğrencilerin girişimcilik ruhu yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{1d}: Öğrencilerin girişimcilik ruhu aylık gelire göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{1e}: Öğrencilerin girişimcilik ruhu programına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{1f}: Öğrencilerin girişimcilik ruhu çalışma zorunluluğuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{1g}: Öğrencilerin girişimcilik ruhu sorumluluk alma isteğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{1k}: Öğrencilerin girişimcilik ruhu çalışmak istediği sektöre göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

H_{1m}: Öğrencilerin girişimcilik ruhu KOSGEB bilincine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

4.5. Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırmadan elde edilen bulgular SPSS 20.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma ölçeğinin iç tutarlılığının tespitinde güvenirlik analizi

yapılmıştır. Araştırmada bağımlı değişkenin iki farklı durumunu karşılaştırmada Paired Sample T testi, farklılıkları saptamak amacıyla da Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

4.6. Araştırmadan Elde Edilen Bulgular

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğrencilerin demografik sorulara ilişkin frekans değerleri yer almaktadır. Elde edilen verilere göre; örneklemin %49,6’sının erkek, %50,4’ünün ise kadın olduğu, yaş dağılımı incelendiğinde %62,6 ile büyük çoğunluğun 21 yaşından küçük olduğu, gelir düzeyleri incelendiğinde %37,4’ünün 301 TL ile 500 TL arasında aylık geliri olduğu, örneklemim %63,5’inin lojistik programında okuduğu, %71,5’inin daha önce bir işte çalıştığı, %83,7’sinin daha önce girişimcilik eğitimi almadığı, %70,7’sinin bir işletmede yönetici olarak sorumluluk almaya hazır olduğu, %81,3’ünün bir işte çalışma zorunluluğu hissettiği, %86,2’sinin eğitim almadan önce KOSGEB hakkında bilgi sahibi olduğu, %43,1’inin ileride özel sektörde çalışmak istediği belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgileri (N=123)

	<i>f</i>	<i>%</i>
Cinsiyet		
Erkek	61	% 49,6
Kadın	62	% 50,4
Yaş		
<i>21' den küçük</i>	77	% 62,6
<i>21-30</i>	45	% 36,6
<i>31-40</i>	1	% 0,8
Aylık Gelir Düzeyi		
<i>300 TL'den az</i>	24	% 19,5
<i>301 TL-500 TL arası</i>	46	% 37,4
<i>501 TL-800 TL arası</i>	20	% 16,3
<i>801 TL-1000 TL arası</i>	18	% 14,6
<i>1001 TL veya daha fazla</i>	15	% 12,2
Program		
<i>Lojistik</i>	78	% 63,5
<i>Muhasebe</i>	45	% 36,5
Daha Önce Bir İşte Çalıştınız mı?		
<i>Evet</i>	88	% 71,5
<i>Hayır</i>	35	% 28,5
Daha Önce Girişimcilik Eğitimi Aldınız mı?		
<i>Evet</i>	20	% 16,3
<i>Hayır</i>	103	% 83,7
Yönetici Olarak Sorumluluk Alabilir Misiniz?		
<i>Evet</i>	87	% 70,7

<i>Hayır</i>	36	% 29,3
Kendinizi Çalışmak Zorunda Hissediyor Musunuz?		
<i>Evet</i>	100	% 81,3
<i>Hayır</i>	23	% 18,7
KOSGEB Hakkında Bilginiz Var Mı?		
<i>Evet</i>	106	% 86,2
<i>Hayır</i>	17	% 13,8
İleride Hangi Sektörde Çalışmak İstersiniz?		
<i>Özel Sektör</i>	53	% 43,1
<i>Kamu Sektörü</i>	70	% 56,9

Tablo 2’de araştırmada kullanılan ölçeğin güvenilirliğinin test edilmesinde kullanılan güvenilirlik katsayısı (Cronbach’s Alpha) yer almaktadır. Gerçekleştirilen güvenilirlik analizi sonucunda; girişimcilik ruhu ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0.944 saptanmıştır. Elde edilen bu değer, araştırmada kullanılan ölçeğin çok yüksek iç tutarlılığa sahip olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 2. Güvenirlik Analizi

	Cronbach's Alpha
<i>Girişimcilik Ruhu Ölçeği</i>	<i>0.944</i>

123 öğrenciye yönelik olarak iki farklı zaman diliminde gerçekleştirilen araştırmanın Wilcoxon analizi sonuçları Tablo 3’te ifade edilmiştir.

Tablo 3. Wilcoxon Analizi-Model

	Kişi Sayısı	Ortalama	Standart Sapma	En Küçük Değer	En Büyük Değer	Z	Anlamlılık Değeri
Test 1	123	137.0813	18.11194	75.00	170.00	-3.742	0.000
Test 2	123	145.3252	18.36091	64.00	170.00		

Tablo 4’te araştırma kapsamında oluşturulan modele ilişkin hesaplamalar yer almaktadır. Bu tablodaki anlamlılık (sig.) değeri incelendiğinde, modelin anlamlılık değerinin 0.05’ten küçük olduğu görülmektedir. Bu analiz sonuçlarına göre; öğrencilerin girişimcilik dersini aldıktan sonraki girişimcilik ruhu düzeyinin, girişimcilik dersini almadan önceki girişimcilik ruhu düzeyine göre istatistikî olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 4. Wilcoxon Analizi-Ranks

		Kişi Sayısı	Sıraların Ortalaması	Sıraların Toplamı
Test 1 & 2	Negatif Sıralar	42	53.43	2244.00
	Pozitif Sıralar	79	65.03	5137.00

Paylaşılan Sıra Sayısı	2
Toplam	123

Tablo 4 incelendiğinde, girişimcilik eğitimi öncesinde öğrencilerin girişimcilik ruhu ölçeğindeki ortalama değeri 53.43 iken bu değer girişimcilik eğitimi sonrasında 65.03'e yükselmiştir. Buna göre, girişimcilik eğitimi sonrasında öğrencilerin girişimcilik ruhunun arttığı görülmekte, bu durum gerçekleştirilen girişimcilik eğitiminin yüksek düzeyde başarı sağladığını göstermektedir.

Tablo 5. Normallik Testi

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Değeri	İstatistik	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Değeri
Girişimcilik Ruhunu	0.089	123	0.017	0.886	123	0.000

Tablo 5'te araştırma kapsamında elde edilen verilere yönelik normallik testi sonucu görülmektedir. Bu sonuçlar incelendiğinde, Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk analizleri sonucunda girişimcilik ruhu ölçeğine ilişkin anlamlılık değerinin 0.05'ten küçük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla gerçekleştirilen farklılık analizlerinde parametrik olmayan teknikler kullanılmıştır.

Tablo 6. Cinsiyet ile Girişimcilik Ruhuna Yönelik Mann-Whitney U Testi

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Ortalama	Sıraların Toplamı	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Anlamlılık Değeri
Erkek	61	71.76	4377.50	1295.500	3248.500	-3.013	0.003
Kadın	62	52.40	3248.50				

Tablo 6'da öğrencilerin cinsiyetleri ile girişimcilik ruhu arasındaki ilişki ifade edilmiştir. Bu tablo incelendiğinde, anlamlılık değerinin 0.05'ten küçük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, öğrencilerin girişimcilik ruhunun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve erkek öğrencilerde kadın öğrencilere göre girişimcilik ruhunun daha yoğun olduğu saptanmıştır.

Tablo 7. Sorumluluk Alma İstekliliği ile Girişimcilik Ruhuna Yönelik Mann-Whitney U Testi

Bir Yönetebilecek Sorumluluk Alabilir Misiniz?	Kişi Sayısı	Ortalama	Sıraların Toplamı	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Anlamlılık Değeri
Evet	87	68.67	5974.50	985.500	1651.500	-3.228	0.001
Hayır	36	45.88	1651.50				

Tablo 7'de öğrencilerin sorumluluk alma istekliliği ile girişimcilik ruhu arasındaki ilişki ifade edilmiştir. Bu tablo incelendiğinde anlamlılık değerinin 0.05'ten küçük olduğu ve girişimcilik ruhunun

sorumluluk alma istekliliğine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bir işletmeyi yönetebilecek sorumluluğu alabileceğini ifade eden öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha baskın olduğu belirlenmiştir.

Tablo 8. Çalışma Zorunluluğu ile Girişimcilik Ruhuna Yönelik Mann-Whitney U Testi

Kendinizi Çalışmak Zorunda Hissediyor Musunuz?	Kişi Sayısı	Ortalama	Sıraların Toplamı	Mann-Whitney U	Wilcoxon W Z	Anlamlılık Değeri	
Evet	100	64.87	6487.00	863.000	1139.000	-1.862	0.063
Hayır	23	49.52	1139.00				

Tablo 8’de öğrencilerin çalışma zorunluluğu ile girişimcilik ruhu arasındaki ilişki ifade edilmiştir. Bu tablo incelendiğinde anlamlılık değerinin 0.05’ten büyük olduğu ve girişimcilik ruhunun çalışma zorunluluğuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 9. Çalışmak İstenen Sektör ile Girişimcilik Ruhuna Yönelik Mann-Whitney U Testi

Hangi Çalışmayı İstersiniz?	Kişi Sayısı	Ortalama	Sıraların Toplamı	Mann-Whitney U	Wilcoxon W Z	Anlamlılık Değeri	
Özel Sektör	53	71.91	3811.00	1330.000	3815.000	-2.682	0.007
Kamu Sektörü	70	54.50	3815.00				

Tablo 9’da öğrencilerin ileride çalışmak istediği sektör ile girişimcilik ruhu arasındaki ilişki ifade edilmiştir. Bu tablo incelendiğinde anlamlılık değerinin 0.05’ten küçük olduğu ve girişimcilik ruhunun çalışılmak istenen sektöre göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. İleride özel sektörde çalışmak isteyen öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10. KOSGEB Bilgisi ile Girişimcilik Ruhuna Yönelik Mann-Whitney U Testi

Daha Önce KOSGEB Hakkında Aldınız Mı?	Kişi Sayısı	Ortalama	Sıraların Toplamı	Mann-Whitney U	Wilcoxon W Z	Anlamlılık Değeri	
Evet	106	65.06	6896.00	577.000	730.000	-2.375	0.018
Hayır	17	42.94	730.00				

Tablo 10’da öğrencilerin KOSGEB’e yönelik bilgisi ile girişimcilik ruhu arasındaki ilişki ifade edilmiştir. Bu tablo incelendiğinde anlamlılık değerinin 0.05’ten küçük olduğu ve girişimcilik ruhunun KOSGEB hakkındaki bilgi düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Daha önce KOSGEB hakkında bilgisi olan öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha yoğun olduğu belirlenmiştir.

Tablo 11. Yaş ile Girişimcilik Ruhuna Yönelik Kruskal Wallis H Testi

Yaş	Kişi Sayısı	Sıraların Ortalaması	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Değeri
21'den küçük	77	61.21			
21-30	45	62.93	0.338	2	0.845
31-40	1	80.50			

Tablo 11'de öğrencilerin yaşları ile girişimcilik ruhu arasındaki ilişki araştırılmaktadır. Tabloda yer alan sonuçlar incelendiğinde AsympSig. (Anlamlılık) satırındaki değerin 0.05'ten büyük olduğu ve buna göre öğrencilerin girişimcilik ruhunun yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 12. Aylık Gelir Düzeyi ile Girişimcilik Ruhuna Yönelik Kruskal Wallis H Testi

Aylık Gelir	Kişi Sayısı	Sıraların Ortalaması	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Değeri
300 TL'den az	24	66.02			
301 TL-500 TL arası	46	56.39			
501 TL-800 TL arası	20	56.20	3.954	4	0.412
801 TL-1000 TL arası	18	68.28			
1001 TL veya daha fazla	15	72.97			

Tablo 12'de öğrencilerin aylık gelir düzeyleri ile girişimcilik ruhu arasındaki ilişki araştırılmaktadır. Tabloda yer alan sonuçlar incelendiğinde AsympSig. (Anlamlılık) satırındaki değerin 0.05'ten büyük olduğu, dolayısıyla da öğrencilerin girişimcilik ruhunun aylık gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 13. Yaş ile Girişimcilik Ruhuna Yönelik Kruskal Wallis H Testi

Program	Kişi Sayısı	Sıraların Ortalaması	Ki-Kare	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık Değeri
Lojistik	50	61.21			
Muhasebe	44	57.43			
Lojistik (İ.Ö)	28	68.41	4.583	3	0.205
Muhasebe (İ.Ö)	1	123.00			

Tablo 13'te öğrencilerin okuduğu program ile girişimcilik ruhu arasındaki ilişki araştırılmaktadır. Tabloda yer alan sonuçlar incelendiğinde AsympSig. (Anlamlılık) satırındaki değerin 0.05'ten büyük olduğu, dolayısıyla da öğrencilerin girişimcilik ruhunun okuduğu programa göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

5. SONUÇ

Gerçekleştirilen çalışma ile Yükseköğretim kurumlarında girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin, ders öncesi ve ders sonrası girişimcilik düzeylerinin saptanması, bu düzeyler arasında anlamlı bir farkındalığın olup olmadığının incelenmesi ve öğrencilerin girişimcilik ruhunun demografik ve çeşitli faktörlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak araştırma kapsamında 9 hipotez öne sürülmüş ve bu hipotezlerin sınanması için 123 Yükseköğretim öğrencisinden anket yöntemiyle veri elde edilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 20.0 programıyla işlenmiş, gerçekleştirilen analizler sonucunda; öğrencilerin girişimcilik dersini aldıktan sonraki girişimcilik ruhu düzeyinin, girişimcilik dersini almadan önceki girişimcilik ruhu düzeyine göre istatistikî olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği, girişimcilik eğitimi sonrasında öğrencilerin girişimcilik ruhunun arttığı ve gerçekleştirilen girişimcilik eğitiminin yüksek düzeyde başarı sağladığı saptanmıştır. Farklılık analizleri sonucunda, öğrencilerin girişimcilik ruhunun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve erkek öğrencilerde kadın öğrencilere göre girişimcilik ruhunun daha yoğun olduğu; girişimcilik ruhunun sorumluluk alma istekliliğine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bir işletmeyi yönetebilecek sorumluluğu alabileceğini ifade eden öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha baskın olduğu; girişimcilik ruhunun çalışılmak istenen sektöre göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve ileride özel sektörde çalışmak isteyen öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha yüksek olduğu; girişimcilik ruhunun KOSGEB hakkındaki bilgi düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve daha önce KOSGEB hakkında bilgisi olan öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha yoğun olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, girişimcilik ruhunun çalışma zorunluluğuna, yaşa, aylık gelir düzeyine ve öğrencinin okuduğu programa göre anlamlı bir farklılık göstermediği de saptanmıştır.

Girişimcilik faaliyetlerinin, ekonominin büyümesinde ve işsizliğin çözümünde bir araç olabileceği gerçeğinden hareketle girişimcilik eğitiminin önemi yadsınamaz. Eğitim sistemi, bilgi altyapısını, gelecekteki kariyer seçeneklerinin dayandığı becerilerin, yetkinliklerin ve tutumların geliştirilmesini etkilemektedir. Bu doğrultuda bireyin geleceğini şekillendirebilecek girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin girişimcilik de dâhil olmak üzere çok çeşitli kariyer seçeneklerine yönlendirilmeleri ve bilgilendirilmeleri sağlanabilmektedir. Yükseköğretim kurumlarının girişimcilik eğitimi vererek ekonomik ve toplumsal bir göreve ve resmi aracılık faaliyetine katkıda bulunmaları nedeniyle girişimciliği öğretmek, bilgi ve yenilik aktarmak suretiyle üstlendiği rol çok önemlidir.

Gerçekleştirilen çalışma kapsamında yükseköğretim kurumlarında girişimcilik eğitimi alan öğrencilerin, aldıkları girişimcilik eğitimi ile girişimcilik ruhu ve modeldeki demografik ve çeşitli değişkenler arasındaki ilişki gösterilmeye çalışılmıştır. Yazındaki diğer çalışmaların bulgularına benzer şekilde, girişimcilik eğitimi sonrasında öğrencilerin girişimcilik ruhunun arttığı ve gerçekleştirilen girişimcilik eğitiminin yüksek düzeyde başarı sağladığı saptanmıştır (Fayolle vd., 2006; Harris ve Gibson, 2008; Küttima vd., 2014; Mwasalwiba, 2010; Sanches, 2010; Souitaris vd., 2007; Tağraf ve Halis, 2008; Graevenitz vd, 2010). Yapılan yazın incelemesi ile girişimcilik eğitimi ile girişimcilik

faaliyeti arasında anlamlı ilişkiler barındıran göstergeler sağlanmıştır. Bu kanıtlar, eğitim çabalarına katılma fırsatlarını destekleme gerekliliğini göstermektedir.

Girişimcilik eğitimi ile bireylerin ticari fırsatları görebilmesine yönelik anlayış, kendine güven, bilgi ve beceri kazandırılmaktadır. Yazında girişimcilik eğiliminin bilgi ve becerilerinin uygun ortamda öğretilmesi ve geliştirilmesi ile artırılması yaygın olarak kabul edilmektedir (Chen ve Lai, 2007; Harris ve Gibson, 2008; Souitaris vd., 2007; Tağraf ve Halis, 2008). Öğrenme ve girişimcilikte başarı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada aldığı eğitimin katkısıyla bir işletmeyi yönetebilecek sorumluluğu alabileceğini ifade eden öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha baskın olduğu; ileride özel sektörde çalışmak isteyen öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha yüksek olduğu ve daha önce KOSGEB hakkında bilgisi olan öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha yoğun olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kişilik özelliklerinin de girişimcilik eğilimini belirleyen önemli faktörlerden biri olduğundan (Korkmaz, 2012; Türkoğlu vd., 2017) girişimcilik ruhunun sorumluluk alma istekliliğine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ve bir işletmeyi yönetebilecek sorumluluğu alabileceğini ifade eden öğrencilerde girişimcilik ruhunun daha baskın olduğu sonucuna varılmıştır. Bu durum farkındalığı yüksek, risk alma yatkınlığı olan öğrencilerin girişimcilik ruhuna daha çok sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte Köksal ve Penez (2015) ile Harris ve Gibson'un (2008) ulaştığı sonuçlara benzer şekilde, öğrencilerin girişimcilik ruhunun cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve erkek öğrencilerde kadın öğrencilere göre girişimcilik ruhunun daha yoğun olduğu sonucu ortaya konmuştur. Bu bağlamda, erkeklere yüklenen rol ve kültürün erillik boyutundan dolayı erkek öğrencilerin girişimcilik ruhuna daha fazla sahip olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, girişimcilik eğitiminin girişimcilik ruhu üzerinde olumlu bir etki oluşturduğunu ve girişimcilik dersi kapsamında KOSGEB ile sağlanan protokol aracılığıyla sertifika olarak bir iş planı hazırlamak suretiyle desteklerinden yararlanabilecek olan öğrencilerin girişimcilik destekleri bağlamında KOSGEB konusunda farkındalığa sahip olduğunu göstermektedir. Potansiyel birer girişimci olan üniversite öğrencilerine girişimcilik bilincinin ve becerilerinin girişimcilik eğitimi ile kazandırılması gerekmektedir. Bu amaçla girişimcilik eğitimi hem teorik hem de uygulamalı olarak yaygınlaştırılmalıdır. KOSGEB gibi kuruluşlar aracılığıyla uygulamalı girişimcilik eğitim programları, hem aracılık edebilecek kamu kurumlarında hem de üniversitelerde lisans düzeyinde ilgili bütün bölümlerde yaygınlaştırılmalıdır. Lisansüstü düzeyde ise girişimcilik enstitüleri kurularak girişimci üniversitelerin sayıları artırılmalıdır. Ayrıca üniversite hocalarının girişimciliği öğretme yeteneklerinin ve yöntemlerinin desteklenmesi kapsamında güncel, amaca yönelik müfredatlar geliştirilerek, eğitim ve öğretim belirli standartlarda sağlanmalıdır. Bu doğrultuda, eğitim sistemlerinin girişimcilik kültürünü teşvik etmesi ve yaygınlaştırabilmesi için yönlendirilmesi gerekmektedir.

Yükseköğretim kurumları, üniversite öğrencilerinin girişimci niyetlerini beslemek için girişimciliğe ilişkin zihniyet, beceri ve yeteneklerini genel akademik eğitimle desteklemelidir. Girişimcilik odaklı olan öğrencilerin gelişimi ile ilgili net hedefler belirlenmelidir. Bu kapsamda eğitim

sürecinin girişimcilik için beceri gelişimini arttırmak yönünde yeniden yapılanması gerekmektedir. Girişimcilik eğitime artan ilgi ve eğitimin etkisi ile ilgili araştırmalar hem girişimcilik eğitim programlarını sunan kurumlar hem de finansman sağlayan destek organizasyonları için önemli politikalar ortaya konmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akpınar, T. ve Küçüköksel, N. Ç. (2015) “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Girişimcilik Algısı ve Girişimciliği Engelleyen Sebepler”, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1): 13-19.
- Akyüz, Y. (2013) “Üniversite Öğrencilerinin KOSGEB Desteklerine Bakış Açılımları ve Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Uşak Üniversitesi Örneği”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3): 80-98.
- Balaban, Ö. ve Özdemir, Y. (2008) “Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3(2): 133-147.
- Bilge, H. ve Bal, V. (2012) “Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(16): 131-148.
- Binks, M., Starkey, K. ve Mahon, C. L. (2006) “Entrepreneurship Education and the Business School”, *Technology Analysis & Strategic Management*, 18(1): 1-18.
- Bozkurt, Ö. Ç. ve Alparlan, A. M. (2013) “Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler ile Girişimcilik Eğitimi: Girişimci ve Öğrenci Görüşleri”, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1): 7-28.
- Chen, Y. F. ve Lai, M. C. (2007) “The Entrepreneurial Curricula in Taiwan”, *Journal of Entrepreneurship Research (in Chinese)*, 2(3): 117-147.
- Collins, L., Hannon, P. D. ve Smith, A. (2004) “Enacting Entrepreneurial Intent: the Gaps between Student Needs and Higher Education Capability”, *Education + Training*, 46(8/9): 454-463.
- Çolakoğlu, H. ve Çolakoğlu, T. (2016) “Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitimi ile Öz Yeterlilik Algısı ve Girişimcilik Potansiyeli İlişkisi Üzerine Bir Saha Araştırması”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(37): 70-84.
- Dutta, D. K., Li, J. ve Merenda, M. (2011) “Fostering Entrepreneurship: Impact of Specialization and Diversity in Education”, *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(2): 163–179.
- Dündar, S. ve Ağca, V. (2007) “Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin İncelenmesine İlişkin Ampirik Bir Çalışma”, *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1): 121-142.
- Fayolle, A., Gailly, B. ve Clerc, N. L. (2006) “Assessing the Impact of Entrepreneurship Education Programmes: a New Methodology”, *Journal of European Industrial Training*, 30(9): 701-720.

- Fayolle, A., Gailly, B. ve Lassas-Clerc, N. (2006) “Assessing the Impact of Entrepreneurship Education Programmes: A New Methodology”, *Journal of European Industrial Training*, 30(9): 701-720.
- Ghina, A. (2014) “Effectiveness of Entrepreneurship Education in Higher Education Institutions”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 115: 332-345.
- Graevenitza, G., Harhoffa, D. ve Webe, R. (2010) “The Effects of Entrepreneurship Education”, *Journal of Economic Behavior & Organization*, 76: 90-112.
- Gürol, M. A. (2006) “Küresel Arenada Girişimci ve Girişimcilik”, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Gürol, Y. ve Atsan, N. (2006) “Entrepreneurial Characteristics Amongst University Students: Some Insights for Entrepreneurship Education and Training in Turkey”, *Education + Training*, 48(1): 25-38.
- Hannon, P. D. (2005) “Philosophies of Enterprise and Entrepreneurship Education and Challenges for Higher Education in the UK”, *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 6(2): 105-114.
- Harris, M. L. ve Gibson, S. G. (2008) “Examining the Entrepreneurial Attitudes of US Business Students”, *Education & Training*, 50(7), 568-581.
- İrmiş, A. ve Barutçu, E. (2012) “Öğrencilerin Kendilerini Girişimci Bir Kişiliğe Sahip Görmelerini ve İş Kurma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Bir Alan Araştırması”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(2): 1-25.
- Jain, S., George, G. ve Maltarich, M. (2009) “Academics or Entrepreneurs? Investigating Role Identity Modification of University Scientists Involved in Commercialization Activity”, *Research Policy*, 38: 922-935.
- Korkmaz, O. (2012) “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(2): 209-226.
- Köksal, Y. ve Penez, S. (2015) “Yüksek Girişimcilik Eğilimli Üniversiteli Gençlerin Demografik Özellikleri ve Sektör Tercihleri Üzerine Bir İnceleme”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1): 155-167.
- Küttima, M., Kallastea, M., Venesaara, U. ve Kiisb, A. (2014) “Entrepreneurship Education at University Level and Students’ Entrepreneurial Intentions”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 110: 658-668.
- Lin, L. L., Peña, A. V. ve Chen, C. (2017) “Factors Related to the Intention of Starting A New Business in El Salvador”, *Asia Pacific Management Review*, 22(4): 212-222.
- Mwasalwiba, E. S. (2010) “Entrepreneurship Education: A Review of its Objectives, Teaching Methods, and Impact Indicators”, *Journal of Education and Training Studies*, 52(1): 20-47.
- Nasr, K. B. ve Boujelbene, Y. (2014) “Assessing the Impact of Entrepreneurship Education”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 109: 712-715.

- Özdemir, L. (2015) “Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(1): 41-65.
- Petridou, E., Sarri, A. ve Kyrgidou, L. P. (2009) “Entrepreneurship Education in Higher Educational Institutions: the Gender Dimension”, Gender in Management: An International Journal, 24(4): 286-309.
- Pihiea, Z. A. L., Bagherib, A., Sanic, Z. H. A. (2013) “Knowledge of Cognition and Entrepreneurial Intentions: Implications for Learning Entrepreneurship in Public and Private Universities”, Procedia-Social and Behavioral Sciences, 97: 174-181.
- Raposo, M. ve Paço, A. (2011) “Entrepreneurship Education: Relationship between Education and Entrepreneurial Activity”, Psicothema, 23(3): 453-457.
- Sanches, J. C. (2010) “University Training for Entrepreneurial Competencies: Its Impact on Intention of Venture Creation”, International Entrepreneurship Management Journal, 7(2): 239-254.
- Solmaz, S. A., Aksoy, Ö., Şengül, S. ve Sarıışık, M. (2014) “Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Turizm Lisans ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16(26): 41-55.
- Sondari, M. C. (2014) “Is Entrepreneurship Education Really Needed?: Examining the Antecedent of Entrepreneurial Career Intention”, Procedia-Social and Behavioral Sciences, 115: 44-53.
- Souitaris, V., Zerbinati, S. ve Al-Laham, A. (2007) “Do Entrepreneurship Programmes Raise Entrepreneurial Intention of Science and Engineering Students? The Effect of Learning, Inspiration and Resources”, Journal of Business Venturing, 22: 566-591.
- Taatila, V. P. (2010) “Learning Entrepreneurship in Higher Education”, Education + Training, 52(1): 48-61.
- Tağraf, H. ve Halis, M. (2008) “Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitiminin Girişimsel Öz Yetkinlik Algısı Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 3(2): 91-107.
- Türkoğlu, T., Tetik, S. ve Açıkgöz, A. (2017) “Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri ile Girişimci Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Araştırılması”, Journal of Yasar University, 12(45): 1-13.
- Yılmaz, E. ve Sünbül, A. M. (2009) “Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin Geliştirilmesi”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21: 195-203.